
Pázmány Law Working Papers
2014/4

Cseporán Zsolt – Lukonits Ádám
Választások előtt, változások után I.

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Pázmány Péter Catholic University Budapest

<http://www.plwp.jak.ppke.hu/>

Választások előtt, változások után I.

1. Bevezető gondolatok

Kétrészes tanulmányunk első állomásaként arra teszünk kísérletet, hogy az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: régi Vjt.) és a 2011. évi CCIII. törvény (a továbbiakban: új Vjt.), a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: régi Ve.) és a 2013. évi XXXVI. törvény (a továbbiakban: új Ve.), továbbá az 1949. évi alkotmány és az Alaptörvény szabályozásának (Sollen), illetve a régi Vjt., a régi Ve., az 1949. évi alkotmány és az Alaptörvény gyakorlatban való érvényesülésének (Sein) megfelelő áttekintése után következtetéseket vonjunk le arra vonatkozóan, hogy az új Vjt., az új Ve. és az Alaptörvény alapelvekre vonatkozó rendelkezései várhatóan milyen problémákkal fogják magukat majd szembetalálni a tavaszi országgyűlési választások alkalmával (Werden).

2. Sollen, avagy a választási alapelvekről általában

A választójog alapelveinél különbséget kell tennünk anyagi és eljárási alapelvek között.² Az anyagi jogi alapelveket az Alaptörvény határozza meg, amikor kimondja, hogy „az országgyűlési képviselőket a választópolgárok általános és egyenlő választójog alapján, közvetlen és titkos szavazással, a választók akaratának szabad kifejezését biztosító választáson [...] választják.”³ E felsorolás lényegében megegyezik korábbi Alkotmány szövegével, azt csupán a választás szabadságával bővíti ki.⁴ Az eljárási alapelveket ezzel szemben a Ve. szabályozza. A régi Ve. különbséget tett a választás tisztasága megóvásának, az önkéntes részvétel, az esélyegyenlőség, a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás, a jogorvoslat lehetőségének és pártatlan elbírálásának, valamint a választási eredmény gyors és hiteles megállapításának elve között.⁵ Az új Ve. már a fogyatékossgal élő választópolgárok joggyakorlása elősegítésének, valamint a választási eljárás nyilvánosságának az elvét is ide veszi, azonban elhagyja a felsorolásból a jogorvoslat lehetőségének és pártatlan elbírálásának,

---

¹ Cseporán Zsolt és Lukonits Ádám a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának ötöd-, illetve negyedéves hallgatói, ezen felül pedig az Óriás Nándor Szakkollégium Közjogi Tagozatának tagjai.

² Ld. Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. Dialóg-Campus Kiadó. Budapest – Pécs 2009. 222. o.

³ Magyarország Alaptörvénye 2. cikk (1) bek.

⁴ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról 71. § (1) bek.

⁵ Régi Ve. 3. §.

valamint a választási eredmény gyors és hiteles megállapításának az elvét.⁶ A továbbiakban az anyagi és eljárási jogi alapelvek bemutatására egyaránt kitérünk (utóbbiakkal kapcsolatban pedig különös figyelmet fordítunk az egyes eljárási alapelvek anyagi jogi eredetére, áttételére is).

A választójog általánossága azt követeli meg, hogy „alapvetően minden állampolgár – nemre, fajra, nyelvre, jövedelemre, tulajdonra, foglalkozásra, illetve helyzetére vagy osztályára, képzettségére, vallására vagy politikai meggyőződésére tekintet nélkül – választójogosultsággal rendelkezzen (aktív választójog) és választható legyen (passzív választójog).”⁷ Az általánosság azonban közel sem korlátlan, mivel már az 1949. évi alkotmány is egyfajta személyes érettséghez, képességhez kötötte annak gyakorlását.⁸ E korlátozások – főként az Alaptörvénynek, az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának,⁹ valamint a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatának köszönhetően¹⁰ – mára jóval összetettebbé váltak.¹¹ A törvényi szintet vizsgálva kiemelendő nívó, hogy az új Vjt. már azok passzív választójogát is kizárja, akik jogerős ítélet alapján szabadságvesztés büntetésüket vagy kényszergyógykezelésüket töltik.¹²

A választójog egyenlősége azt követeli meg, hogy „minden választásra jogosult azonos számú és azonos értékű szavazattal rendelkezzen, és egyenlő jogokkal vehessen részt a választásban.”¹³ Az e fajta egyenlőségre legnagyobb mértékben a választókerületek meghatározásával – vagyis a választási földrajz és a választási aritmetika alakításával – lehet hatni. Ezzel kapcsolatos alkotmányos követelmény, hogy az egyéni választókerületekben a választásra jogosultak száma lehetőleg csak minimálisan térjen el egymástól, továbbá az egyes területi választókerületenként megszerezhető országgyűlési képviselői mandátumok

---

⁶ Új Ve. 2. §.

⁷ Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 224. o.

⁸ Ld. 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról 70. § (5) bek.

⁹ Ld. a Kiss v. Magyarország (no. 38832/06) ügyet. (Erről részletesen: <http://kozjogiszemle.hu/korabbiszamok/category/14-2010.-v-iv.-szm.html>).

¹⁰ Ld. a 6/1991. (II. 28.) AB határozat, valamint az 54/2008. (IV. 24.) AB határozatot.

¹¹ Így például az alaptörvényi szabályozás már nem egyetlen bekezdésen belül, hanem több helyen, elsősorban szabályozza a választójog korlátozását. Ezen felül pedig bár továbbra is érvényesülnek az inkompatibilitás és az ineligibilitás szabályai, utóbbival kapcsolatban például az Alaptörvény úgy fogalmaz, hogy „nem választható az Európai Unió más tagállamának magyarországi lakóhellyel rendelkező állampolgára, ha az állampolgársága szerinti állam jogszabálya, bírósági vagy hatósági döntése alapján hazájában kizárták e jog gyakorlásából” [ld. Magyarország Alaptörvénye XXIII. cikk (6) bek.].

¹² E kép annyiban árnyalt, hogy a jogerős ítélet alapján szabadságvesztés büntetésüket vagy kényszergyógykezelésüket töltők már az 1949. évi alkotmány alapján is ki voltak zárva a választójogból (annak aktív és passzív oldalából egyaránt). Az Alaptörvény e merev kettős kizárást nem vette át, ebből adódóan pedig az új Vjt. feladata lett, hogy megfelelően kezelje a fent említett alanyi köröket [viszont már csak a passzív választójogra vonatkozóan, ld. új Vjt. 2. § (3) bek.].

¹³ Petrétei: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 225. o.

száma szorosan igazodjon a választásra jogosultak számához.¹⁴ Az új Vjt. szerint az egyéni választókerületeket úgy kell kialakítani, hogy azok ne lépjék át a megyehatárokat (a főváros határát), továbbá hogy összefüggő területet alkossanak, illetőleg a választásra jogosultak száma megközelítőleg azonos legyen.¹⁵ Ezzel párhuzamosan a törvény enged némi eltérést az egyéni választókerületek választásra jogosultjainak számát illetően, mivel főszabály szerint az országos számtani átlagtól való, 15%-ot meg nem haladó eltérést,¹⁶ kivételes esetben pedig a 20%-ot meg nem haladó vagy afeletti eltérést nem szankcionálja.¹⁷

A választás közvetlensége azt jelenti, hogy „a választói döntés kinyilvánítása során a választók és a választottak közé nem kapcsolódhat be idegen akarat, vagyis mindenki személyesen, közvetlenül [...] adhatja le a jelöltekre a szavazatát.”¹⁸ E tartalom lényegében változatlan formában öröklődött át a korábbi Ve-ből – némi finomítás csupán a fogyatékossgal élő választópolgárok joggyakorlásával összefüggő újszerű alapelv kapcsán figyelhető meg. Ennek bővebb kifejtésére a későbbiekben térünk ki.

A szavazás titkossága alapján „minden választásra jogosult választói döntését (szavazatleadását) mások megítélésétől függetlenül, szavazata tartalmának nyilvánosságra kerülése nélkül hozhatja meg, és a szavazás során biztosnak kell lennie abban, hogy döntését senki, semmilyen módon nem szankcionálhatja.”¹⁹ Ennek megfelelően az államnak kötelessége olyan szabályokat megalkotni, amelyek garantálják, hogy a választópolgár által leadott szavazatok tartalma mások számára ne legyen megismerhető, illetőleg e tartalom ne legyen rekonstruálható.²⁰

A választás szabadsága biztosítja, hogy „minden választójogosult a választójogát szabadon, vagyis kényszer vagy más – meg nem engedett – külső nyomás nélkül gyakorolhassa.” A választási eljárás – így a jelöltállítás, a választási kampány és a szavazás – során mindvégig érvényesülnie kell. Amennyiben nem teljesül, a többi alapelv jelentőségét veszti.²¹ Az új Vjt. expressis verbis rendelkezik a választás szabadságáról, amikor kimondja, hogy „a választójog gyakorlása a választópolgár szabad elhatározásán alapul.”²² A Vjt. (és vele együtt az Alaptörvény) tehát lehetőséget teremtenek a választásban való részvételre, de

---

¹⁴ 22/2005. (VI. 17.) AB határozat.

¹⁵ Új Vjt. 4. § (2) bek.

¹⁶ Új Vjt. 4. § (4) bek.

¹⁷ Új Vjt. 4. § (6) bek.

¹⁸ Petrétei: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 227. o.

¹⁹ Petrétei: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 227. o.

²⁰ 32/2004. (IX. 14.) AB határozat.

²¹ Petrétei: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 227-228. o.

²² Új Vjt. 2. § (1) bek.

azt nem teszik kötelezővé, mivel minden választópolgárnak alapvető joga, hogy esetenként úgy döntsön: nem kívánja gyakorolni választójogának egyes részjogosultságait.²³

A választás tisztaságának elve a legjelentősebb elvárás és garanciális szabály a választásokkal szemben. Kiemelt fontosságát mutatja az is, hogy érvényesülése büntetőjogi védelemben is részesül.²⁴ Mindemellett szorosan összekapcsolódik a népesség egészét érintő népszuverenitással is.²⁵ „A demokratikus választás során ugyanis a választópolgárok azokról a parlamenti képviselőkről döntenek, akik létrehozzák azt a népképviselői szervet (a parlamentet), ami a továbbiakban a népszuverenitás közvetett érvényesülését biztosítja.”²⁶ Ennek az alapvető alkotmányi követelménynek az egyik garanciális elemét a Ve. több oldalról biztosítja a választási bizottságokon keresztül.²⁷ Így például a választással kapcsolatos speciális döntési hierarchiát, amihez kapcsolódik azok bírósági kontrollja. Ezek alapján megállapítható, hogy a régi Ve-ben még külön alapelveként nevesített jogorvoslat lehetősége és pártatlan elbírálása a választás tisztaságának megóvása alapelveinek immanens részét képezi.

Az önkéntesség eljárási alapelve egyértelműen alkotmányi szinten szabályozott választójogi alapelvből eredeztethető: a választás szabadságának az eszméjéből. Jelentéstartalma az eljárás során a választó szabad elhatározáson alapuló közreműködésére terjed ki.²⁸ Megállapítható, hogy ennél az alapelvnél az alkotmányos kapcsolódási pont szinte közvetlenül jelenik meg a választás szabadságának anyagi jogi elvével.

Az esélyegyenlőség követelménye a választójog egyenlőségének anyagi jogi alapelvéből vezethető le. Különbség azonban, hogy míg a választójog egyenlősége az aktív és passzív választójogra egyaránt érvényes, a törvényben szabályozott eljárási elv szűkebb garanciát nyújt, mivel tartalma a következőt jelenti: az állam azonos feltételeket köteles biztosítani azoknak, akik el kívánnak indulni a választásokon.²⁹ Ez alapján tehát kizárólag a passzív választójog kapcsán értelmezhető alapelvről van szó. Ezen kívül meg kell még jegyeznünk, hogy – ellentétben az anyagi alapelvvel – az esélyeknek a választásokat megelőzően kell egyenlőnek lenni.³⁰

---

²³ 61/2007. (X. 17.) AB határozat.

²⁴ Ld. a választás, népszavazás és európai polgári kezdeményezés rendje elleni bűncselekmény (Btk. 350. §)

²⁵ Ádám Antal: Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás. Osiris Kiadó. Budapest 1998. 40. o.

²⁶ Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 213. o.

²⁷ Vö. 917/B/1998. AB határozattal.

²⁸ Petrétei József: Magyarország alkotmányjoga I. Alapvetés, alkotmányos intézmények. Kodifikátor Alapítvány. Pécs 2013. 223. o.

²⁹ Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 227. o.

³⁰ Petrétei József: Magyarország alkotmányjoga I. 224. o., valamint vö. 3/1991. (II. 7.) AB határozattal.

A fogyatékossgal élő választópolgárok joggyakorlása elősegítésének az elve a választási eljárás egyik új, sajátos elemének minősül. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdésében foglaltakat kívánja a választás során is érvényre juttatni. Ezen túlmenően a választási alapelvek köréből az egyenlőség és a közvetlenség elveivel társítható eljárásjogi szabály. A választás egyenlőségének az elve speciális egyenlőségi szabálynak tekinthető az általános egyenlőségi szabályhoz, illetve az alapjogok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát kimondó rendelkezésekhez képest.³¹ Azokat a választópolgárokat érinti, akik érzékszervi – így különösen látás-, hallás- vagy mozgásszervi –, illetőleg értelmi képességeiket jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolják, és/vagy a kommunikációjukban számottevően korlátozottak, és ez számukra tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvételük során.³² A törvény többféle segítséget nyújt számukra, így választójoguk gyakorlása érdekében például igényelhetik Braille-írással készült értesítő megküldését, vagy könnyített formában megírt tájékoztató anyag megküldését.³³ A választás közvetlensége szintén kapcsolódik a fogyatékkal élőket védő eljárási alapelvhez, mivel a szigorúan vett közvetlenség követelményét lazítva, lehetővé teszi a szavazást számukra azáltal, hogy segítő³⁴ vagy mozgóurnát³⁵ vehetnek igénybe.³⁶ Ezek mellett azonban meg kell jegyezni, hogy az alapelv összefügg az állam egészét érintő jogállamiság szociális jellegével is.³⁷

A jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelve azt az általános jogi alapeszmét emeli a választási eljárás menetébe, hogy a Ve-ben biztosított jogok gyakorlásával nem lehet visszaélni, azaz e jogok kizárólag a jogalkotó által kívánt joghatás elérése érdekében, jóhiszeműen vehetők igénybe.³⁸ Mindezek mellett fontos megjegyeznünk, hogy a joggal való visszaélés, azaz a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás sérelme csak akkor állapítható meg, ha hátrányos következménnyel jár (annak hiányában nem sérül a Ve. eljárási alapelve).³⁹

Bár – ahogyan azt fentebb is kiemeltük – a régi Ve. *a választási eljárás nyilvánosságának az elvét* még nem kezelte önálló alapelvként, a mai értelemben vett nyilvánosság érvényesüléséhez több garanciát is biztosított. Ennek megfelelően az új Ve.

---

³¹ Petrétei József: Magyarország alkotmányjoga I. 212. o.

³² Új Ve. 3. § 1. pont.

³³ Új Ve. 88. §.

³⁴ Új Ve. 181. § (1) bek.

³⁵ Új Ve. 184. § (1) bek.

³⁶ Petrétei József: Magyarország alkotmányjoga I. 214. o.

³⁷ Ádám Antal: i.m. 40. o.

³⁸ Petrétei József: Magyarország alkotmányjoga I. 224. o.

³⁹ Vö. 18/2008. (III. 12.) AB határozat.

rendelkezései közül például sem a választási bizottságok ülésének nyilvánossága,⁴⁰ sem a Nemzeti Választási Bizottság által megállapított eredmény Magyar Közlönyben történő közzétételére vonatkozó kötelezettség,⁴¹ sem pedig a legfőbb választási szervek vezetőit terhelő, Országgyűlés irányába mutató beszámolási kötelezettség nem tekinthető új keletű követelménynek.⁴² Kiemelendő nívum viszont az ún. nemzetközi választási megfigyelőre vonatkozó szabály. Ennek értelmében más államnak vagy nemzetközi szervezetnek a Nemzeti Választási Iroda által – a választások megfigyelése céljából – nyilvántartásba vett megfigyelője a választási eljárás teljes menetét figyelemmel kísérheti, a választási szervek munkájánál jelen lehet, továbbá a választási bizottságok irataiba betekinhet, azokból másolatot kérhet, valamint kérdést intézhet a választási szervek tagjaihoz, és felhívhatja azok figyelmét az általa tapasztalt rendellenességekre.⁴³ Az elv külső kapcsolódásait tekintve abból kell kiindulnunk, hogy a nyilvánosság mint közjogi-politikai természetű közeg, közvetítő jellegénél fogva, alkotmányjogilag a demokrácia és a népszuverenitás alkotmányos elvéből vezethető le.⁴⁴ Ezekből az elvekből fakad a jogrendszer egészét érintő alapvető elvként rögzített követelmény, a joguralom is (vagyis a jogbiztonság elve),⁴⁵ amelyen keresztül biztosítható a jog formális struktúraelvé, amelynek fontosabb összetevői: a jog megismerhetősége, áttekinthetősége, bizonyossága, kalkulálhatósága és általános megvalósulása.⁴⁶ Értelemszerűen a jogbiztonságnak a választási eljárás során is kiemelt jelentősége van, amit a nyilvánosság elve garantál. Mindazonáltal a demokratikus közvélemény kialakulásához nélkülözhetetlen az információszabadság alapjoga és a választópolgárok tájékozódáshoz való joga is⁴⁷ (tehát megállapítható, hogy nem csupán a választójog kapcsolódik a nyilvánosság elvéhez, hanem egy másik alkotmányos alapjog, a közérdekű adatok megismeréséhez való alapvető jog is). A nyilvánosság elve természetesen nem töri át a választás titkosságának alkotmányos alapelvét, mivel csupán az eredmények nyilvánosságra hozatalára vonatkozik.

Az eljárási alapelvek szerepe azért kulcsfontosságú, mert azok célja a választási eljárás alkotmányos garanciáinak megteremtése. Kérdésként merülhet fel azonban, hogy ezeknek a szabályoknak milyen normatartalma van: az alapelvek csupán a törvény – és így az eljárás –

---

⁴⁰ Új Ve. 40. § (1) bek.

⁴¹ Új Ve. 298. §.

⁴² Új Ve. 13. §.

⁴³ Új Ve. 4. § (1) bek.

⁴⁴ Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 43. o.

⁴⁵ Ádám Antal: i.m. 42. o.

⁴⁶ Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. 153-154. o.

⁴⁷ Bodnár Eszter: A választójog és más alapjogok kapcsolata. Magyar Közigazgatás 2012. 2. (62.) évf. 2. sz. 16. o.

értelmezési támpontjaként vehetőek figyelembe, azaz egyfajta elvi iránymutatásként funkcionálnak (ún. *közvetett alkalmazhatóság*), vagy pedig olyan jogérvényesítést tesznek lehetővé, amely során az alapelvek tartalmára a hatóság döntéseiben, a felek pedig kérelmeikben minden további nélkül hivatkozhatnak (ún. *közvetlen alkalmazhatóság*)? E két megoldás közül egyértelműen utóbbi érvényesül.⁴⁸

A közvetlen alkalmazhatóság kérdésköre tovább differenciálható: az alapelvek önmagukban is citálhatók, azaz kvázi alanyi jogként funkcionálnak a hatóság előtt (ún. *önálló hivatkozhatóság*), vagy pedig csak és kizárólag valamely más jogszabályhellyel együtt, úgymond szubszidiárius jelleggel érvényesíthetők (ún. *önállótlan hivatkozhatóság*)? Mivel a választás közjogi-politikai súlya és relevanciája megkívánja, hogy megfelelő garanciarendszer biztosítsa a hatalomgyakorlás folyamatát, így meglátásunk szerint célszerű és kötelező az alapelvek önálló hivatkozhatósága mellett letenni a voksot. Ennek ellenére inkább az önállótlan hivatkozhatóság látszik megvalósulni, mivel eddig egyetlen olyan kérelemmel sem találkoztunk, amelyben kizárólag alapelv-sérelemre hivatkoztak volna (és amely ezáltal alátámasztaná az önálló hivatkozhatóság érvényesülését).⁴⁹

3. Sein, avagy a választási alapelvek érvényesülése a gyakorlatban

A következőkben az Országos Választási Bizottság (a továbbiakban: OVB) által a 2010-es országgyűlési választások során meghozott döntéseinek áttekintésével kívánjuk árnyalni a választási alapelvek érvényesülését a célból, hogy átfogóbb képet kaphassunk a joggyakorlat helyzetéről. E körben előbb azokat a közös szabályokat ismertetjük, amelyek valamennyi alapelvvel kapcsolatban kötelezően érvényesülnek. Ezt követően kiemelten értékeljük azokat az alapelveket, amelyek az elmúlt választások során a leggyakrabban váltak határozatok tárgyává. Mindezek után pedig külön kitérünk két kérdéskör részletesebb bemutatására: nevezetesen az anyagi jogi alapelvi érvelés hatósági eljárásba való beszűrődésének, valamint a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlásra vonatkozó alapelv megsértése alsó határának problematikájára. Kiindulópontként fontos kiemelnünk, hogy e választásokra még a régi Vjt., a régi Ve., illetőleg az 1949. évi alkotmány volt irányadó. Részben igaz ez a soron következő

---

⁴⁸ Ez egyrészt abból fakad, hogy az eljárási alapelveket a Ve. szakasz- és bekezdésszám szerint tételesen felsorolja és kifejti, ezáltal pedig közvetlenül hivatkozhatóvá teszi. Másrészt pedig maga az OVB is hozott olyan határozatot, amelyben közvetlenül hivatkozott eljárási alapelvre (ld. 183/2010. OVB határozat).

⁴⁹ E képet némileg árnyalja, hogy az általános felfogás szerint a választási alapelvek funkciójukat tekintve a választási rendszer kialakítását, jogi szabályozását és működése garanciáinak biztosítását hivatottak szolgálni, míg a választásra vonatkozó konkrét alanyi jogként a választójog szolgál (ld. Bodnár Eszter: A választójog alapjogi tartalma és korlátai. PhD-értekezés. ELTE ÁJK Doktori Iskola, 2013. 78-79. o.).

tavaszi országgyűlési választásokig megtartott, illetve megtartandó időközi választásokra is, azzal az eltéréssel, hogy 2012. január 1-jén hatályba lépett az Alaptörvény, felváltva ezzel a korábbi alkotmányt.

Az OVB gyakorlatának vizsgálatakor felszínre kerültek olyan megállapítások, feltételek és értelmezési szabályok, amelyek a törvény egész alapelvi katalógusára nézve kiterjednek. Az egyik legalapvetőbb – és talán egyértelműnek is tűnő – feltétel az *alapelvek hivatkozhatóságával* kapcsolatban merült fel. Ennek értelmében a sérelmezett tény alapelvbe való ütközésének megállapításakor a beadványozó köteles meghatározni azt a konkrét magatartást, amely sérti az adott alapelvi rendelkezést.⁵⁰ Ez azonban még nem elég, mivel a jogsértés indokolását is kötelezően elő kell terjesztenie.⁵¹ Mindazonáltal e kritérium nem rendelkezik klasszikus procedurális szankcióval, mivel bár a hivatkozott ügy érintettje nem tett eleget a fent említett feltételnek, az OVB nem utasíthatta vissza indítványát.⁵²

Fontos értelmezési alaptételt mondott ki az OVB az alapelvek, de főként a választási eljárás egésze kapcsán *a nem választási szabályokban foglalt, de választásra vonatkozó jogszabályi kötelezettségekkel* kapcsolatban. Az Országos Választási Bizottság álláspontja szerint ugyanis hatáskörébe tartozik „a választási eljárásban résztvevőknek a választási kampány időszakában egyéb, nem választási jogszabályokban foglalt, de a választással szoros kapcsolatban álló jogszabályi kötelezettségek betartásának vizsgálata is.”⁵³

Végezetül pedig arra a megállapításra kívánunk utalni, amelyet a Legfelsőbb Bíróság alkotott meg *a politikai véleménynyilvánítással* kapcsolatban.⁵⁴ Ennek értelmében a politikai véleménynyilvánítás nem eredményezheti az alapelvek sérelmét.⁵⁵ Fontos azonban leszögeznünk, hogy ez nem vonatkozik azokra az esetekre, amikor a választási eljárás során olyan megalapozatlan tényt állítanak, amely alapelvekbe ütközik.⁵⁶

Az előbbieken taglalt közös szabályok után azt kívánjuk bemutatni, hogy a 2010. évi választások alapján mely alapelvek voltak a legcitáltabbak és miért. Célunk ezzel az, hogy a

---

⁵⁰ „A kifogás e sérelmezett magatartáson túl nem jelölt meg olyan cselekményt, ami a Ve. 3. § d) pontjába ütközne, továbbá azt az összefüggést sem írta le, aminek alapján a kifogásolt magatartás sértene a Ve. 3. § d) pontjában megfogalmazott elvet” (ld. 58/2010. OVB határozat).

⁵¹ Ld. régi Ve. 77. § (2) bek.

⁵² Ld. régi Ve. 78. §.

⁵³ 218/2010. OVB határozat.

⁵⁴ „[A] véleménynyilvánítás nem jelent tényállítást, a vélemény nem alapozhatja meg a választási törvény alapelveinek megsértését. A választási kampányban a jelölőszervezetek saját programjuk ismertetésén túl választási ellenfeleik programját is értékeli és minősíti. Az ún. negatív kampányban mindig a jelölőszervezetek feladata az, hogy saját programjukat a választókkal megismertessék, a célkitűzéseikkel ellentétes interpretálásokat helyreigazítsák” (ld. BH 2006. 230., és 232.).

⁵⁵ Ld. 63/2010., 181/2010., 189/2010., 212/2010., valamint 253/2010. OVB határozatok.

⁵⁶ 180/2010. OVB határozat.

oron következő választásokhoz az iránymutató javaslatainkat a lehető legpontosabban tudjuk megadni. A jogalkalmazás tartalmából egyértelműen *kiemelkedik két alapelv túlsúlya: a választás tisztaságáé és a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlaté*. A kutatómunka során több mint húsz eseti döntést tanulmányoztunk át, és szinte mindegyikben hivatkozott jogalap volt legalább az egyik alapelv. Ebből is kitűnik, mennyire fontos és alapvető elvekről van szó, mivel átszövik az egész választási eljárás rendszerét. Érdeemes megjegyeznünk, hogy e két alapelv az ügyek többségében együtt, párhuzamosan voltak idézett jogszabályhelyek. Annak oka, hogy vajon miért e két, többnyire összefonódó alapelv a legtöbbit idézett jogelv, az alkotmányos eredetükben rejlik. Mindkét alapelv olyan általános, megkerülhetetlen és feltétlenül érvényesülő elvre vezethető vissza, amely Magyarország jogi berendezkedésének alapját adja. A választás tisztaságánál ez a népszuverenitásra épülő hatalomgyakorlás elve, míg a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás esetén a jogbiztonság alapkövetelménye. Ezek alapján tehát bármelyik eljárási alapelvről is beszélünk, mindegyik visszavezethető alkotmányos jogra, értékre, követelményre, azonban e két alapelv által képviselt eszmék a jogrendszer és a jogállamiság alapkövei.

Az anyagi jogi elvek mellett nem lehet elmenni, mivel elválaszthatatlan kapcsolatban állnak az eljárási alapelvekkel. Ez abban is megmutatkozik, hogy az eljárási alapelvek mindegyike visszavezethető anyagi jogi alapelvre. Ennek megfelelően az OVB döntéshozatala során minden esetben fennáll a lehetősége annak, hogy az eljárási alapelvek mellett anyagi jogi alapelveket is felhívjon indokolásában. E jelenségre utalva kívánjuk bemutatni az OVB azon határozatát, amelyben bár az átlagosnál nagyobb esély lett volna rá, *expressis verbis* mégsem került elő *az anyagi jogi alapelvi érvelés*.⁵⁷ Ahogy a határozat is említi, a tényállás – vagyis ha valamely párt a választópolgárok politikai véleményre vonatkozó, szenitív adatait tartalmazó adatbázist kezel – sérti a régi Ve. két alapelvét is, a választás tisztaságát – azon belül is a választási csalás megakadályozásának követelményét –, illetve a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlást. A tényállásból azonban – meglátásunk szerint – az is kitűnik, hogy az eljárási alapelvek és az anyagi jogi alapelvek (egészen pontosan a fent említett eljárási alapelveknek és a választás titkosságának) kapcsolata ez esetben olyannyira szorosnak tekinthető, amely a bevezető gondolatban kifejtett általános

---

⁵⁷ „Az Országos Választási Bizottság a fentiekre tekintettel megállapítja, hogy a FIDESZ-Magyar Polgári Szövetség – a csatolt bizonyítékok alapján – olyan adatbázissal rendelkezik, amely jogellenes módon tartalmazza egyes választópolgárok politikai véleményére vonatkozó különleges személyes adatait. Az ilyen jellegű adatbázis létrehozása, valamint az abban foglalt adatok kezelése és felhasználása sérti a Ve. 3. § a) és d) pontjaiban foglalt a választás tisztaságát, a választási csalás megakadályozását, valamint a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelveit” (Id. 293/2010. OVB határozat).

kapcsolathoz képest intenzívebb. Ennek ellenére az OVB mégsem hivatkozott anyagi jogi alapelvre, amelynek oka leginkább az a már fentebb is kiemelt tény lehet, hogy az eljárási alapelvek mindegyike visszavezethető anyagi jogi alapelvre (ilyen értelemben pedig magától értetődő a speciálisabb jogi rendelkezés alapul vétele az általános szabály helyett).

Érdemes kitérnünk arra a problémára is, amely *a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás elve megsértésének alsó határával kapcsolatos*, ugyanis a jogelv kimondja, hogy megsértése csakis akkor állapítható meg, ha annak hátrányos következménye van.⁵⁸ A kérdés ez esetben az, hogy a választási eljárás során mely hátrányos következmények minősülnek „megfelelőnek” ahhoz, hogy megállapítható legyen a rendeltetésszerű joggyakorlás sérelme?⁵⁹ Erre vonatkozóan megemlíthető az OVB és a Legfelsőbb Bíróság azon gyakorlata, amely alapján a személyhez fűződő jogok megsértése körében (különösen a jó hírnévhez való joggal összefüggésben) nem értékelendő jogsértőnek – és így joggal való visszaélésnek – a politikai véleménynyilvánítás, mivel tényközlés híján nem eredményezhet alapelv-sérelmet (habár más jogokat kétségtelenül korlátozhat).⁶⁰ Differenciálja a problémát, hogy az OVB egyik döntésében a levéltitok megsértését mint személyhez fűződő jogot ért korlátozást alapelvvel ellentétesnek, azaz a jóhiszemű joggyakorlás követelményébe ütközőnek ítélte.⁶¹ Mindezek következtében tehát elmosódni látszik a mérce, amely alapján megállapítható, hogy mettől minősül a jogsértés okozta hátrány elégségesnek ahhoz, hogy az azt kiváltó magatartást a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlásba ütközőnek ítéljék.

4. Werden, avagy a 2014. évi tavaszi választások és a választási alapelvek várható viszonya

Írásunk harmadik részében arra teszünk kísérletet, hogy a dogmatikai szabályozás bemutatását, illetve az OVB gyakorlatának elemzését összevetve megfelelő alapelv-értvényesülési „előrejelzéseket” adjunk a tavaszi országgyűlési választásokra nézve. Mindenekelőtt kiindulópontként itt is említést kell tennünk a vonatkozó joganyagról, amelyet

---

⁵⁸ „Az idézett törvényi rendelkezések, azok példaszzerű utalásai alapján megállapítható, hogy a jogalkotó nem határoz meg részletes kritériumokat a rendeltetésszerű joggyakorlás, a joggal való visszaélés megállapításához, a jogalkalmazóra bízva annak megítélését, hogy a konkrét esetben rendeltetésének megfelelően gyakorolta-e a jogot a jogosult. A rendeltetésellenességnek, illetőleg a joggal való visszaélésnek példálózóan meghatározott esetei arra utalnak, hogy a rendeltetésellenes joggyakorlás megállapítására akkor kerüljön sor, ha annak valamilyen hátrányos következménye van” [vö. 18/2008. (III. 12.) AB határozattal].

⁵⁹ Érdekes lesz majd megfigyelni, hogy e mérce miként fog alakulni a tavaszi választások alkalmával.

⁶⁰ Vö. 63/2010., 181/2010. és 189/2010. OVB határozatokkal.

⁶¹ 170/2010. OVB határozat.

a tavaszi választások során már az új Vjt., az új Ve., továbbá az Alaptörvény fognak szolgálatni.

A választójog általánosságát az új jogi szabályozás számos ponton érinti. Megemlíthetjük az Alaptörvény XXIII. cikk (3) bekezdését, amely alapján többé már nem lehetséges az, hogy valakit választójogától egyedi bírói mérlegelés nélkül fosszanak meg.⁶² Számunkra azonban ennél sokkal érdekesebb kérdéseket vet fel a külföldi magyarok választójogának kérdése. A történelmi okokból Magyarország határain kívül élő magyarok 2010 óta a világon bárhol kedvezményesen juthatnak magyar állampolgársághoz. Ennek, illetve annak a paradigmaváltásnak köszönhetően, amelynek értelmében az Alaptörvény – az 1949. évi alkotmánnyal ellentétben – már nem köti a választójog gyakorlását magyarországi lakóhelyhez, „a külföldi magyarok is a politikai közösség részévé váltak”,⁶³ vagyis a választójog általánossága további alanyokkal bővült a korábbi szabályozáshoz képest. Egyes tanulmányok rámutattak, hogy ez inkább csak egyfajta szimbolikus gesztus a külföldi magyarok felé, mivel számottevő hatásuk a választások eredményére nézve aligha lesz,⁶⁴ míg mások ezzel teljesen ellenkező nézeteket vallanak. Elrugaszkodva e hatásorientált megközelítésektől, véleményünk szerint egyfajta „látszat-konstrukciónak” tekinthető az általánosság elvének ilyen értelemben vett kiterjesztése, mivel annak ellenére, hogy a külföldi magyarok valóban lehetőséget kapnak a választásokon való részvételre, számtalan nehezítő körülménnyel fogják majd magukat szembetalálni (így például azzal, hogy nem kapnak értesítőt a választásokról, illetve maguk kell majd gondoskodniuk a névjegyzékbe történő regisztrációjukról). Némileg azonban árnyalja a képet, hogy akár levélben is szavazhatnak majd (ez pedig kétségtelenül jelentős könnyítést jelent).

A választójog egyenlősége, az általánosság elvéhez hasonlóan, számos változáson ment keresztül a választójogi szabályozás megújulásának köszönhetően. Ezek közül először a választókerületi rendszer reformját emeljük ki. Ahogyan azt a Velencei Bizottság is megfogalmazta, bár akad néhány terület, amely további finomításra szorul, a választókerületek újragondolása összességében pozitívnak tekinthető.⁶⁵ Ennek fényében az egyenlőség elve is jobban érvényesül majd a tavaszi választások alkalmával. További releváns

---

⁶² Ez azt jelenti, hogy ha a bíróság meg is állapítja valakinek korlátozott belátási képességét, külön határoznia kell a választójoga fennmaradásának kérdéséről (hiszen a jogügyletek megtételére vonatkozó korlátozottsága nem feltétlenül hat ki választójogának rendeltetésszerű gyakorlására, ld. Kiss v. Magyarország ügy).

⁶³ Az új magyar választási rendszer. Századvég Alapítvány. 22. o. bővebben itt: <http://szadveg.hu/ld/w0w1i5r519k1k8j9f8i7az-uj-magyar-valasztasi-rendszerSzadveg-tanulmany130802.pdf> (2014. február 3.).

⁶⁴ Ld. Az új magyar választási rendszer. Századvég Alapítvány. 22. o.

⁶⁵ Ld. Venice Commission and OSCE/ODIHR: Joint opinion on the act on the elections of members of parliament of Hungary [no. CDL-AD(2012)012]. 2012 júniusa.

nóvum a külföldi magyarok választójoga. Az új szabályozás alapján a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező külföldi magyarok csak és kizárólag országos listára adhatják le szavazataikat, ezáltal pedig egyesek szerint ún. fél választójoguk van csupán, amely sérti a választójog egyenlőségét.⁶⁶ A Velencei Bizottság azonban e téren is kielégítőnek találja a magyar módszert, mivel a megújult szabályozás bár elősegíteni nem fogja az egyenlőség elvének érvényesülését, de legalább csorbítani sem.⁶⁷ Végezetül pedig kiemelendő, hogy az új szabályozás eredményeként a nemzetiségi választópolgárokat egyfajta „döntési kényszer” terheli majd a nemzetiségi listára és a pártlistára történő szavazás tekintetében (a kettőre egyszerre nem szavazhatnak majd), ez pedig szintén problematikus lesz a választójog egyenlősége szempontjából.⁶⁸

A választójog közvetlenségénél azt a már korábban is említett megállapítást hangsúlyozzuk ki, hogy az újonnan bevezetett fogyatékkal élőket védő alapelv a jövőben könnyen elősegítheti majd többek között a választás közvetlensége elvének érvényesülését, mivel azon lazítva lehetővé teszi számukra a szavazást azáltal, hogy segítőt vagy mozgóurnát vehetnek igénybe.

A választás titkosságánál nélkülözhetetlen megemlítenünk az ún. kopogtatócédulás jelöltállítás megszüntetését. Ennek értelmében a korábbi eljárást átláthatóbb és a választópolgárok személyes adatait jobban kímélő szisztéma váltja fel,⁶⁹ mivel a jelöltek állítása ajánlóíven történik majd. Ez azért lesz előnyösebb a korábbi szabályozásnál, mert a jelölőszervezetek egyrészt a „kopogtatócédulás” gyakorlathoz képest szűkebb körben kezelhetnek majd személyes adatokat (e kör csupán a választópolgár nevére, személyes azonosítójára, magyarországi lakcímére, valamint anyja nevére terjed ki),⁷⁰ másrészt pedig megszűnhet a választási értesítők lopása.⁷¹

A választás szabadsága – ahogyan arra fentebb is kitértünk – korábban nem szerepelt külön nevesített alapelvként, azt az Alaptörvény említette meg először önálló formában. Sajnos ez azt is maga után vonja, hogy egyelőre nem alakult még ki alkotmánybírói

⁶⁶ Ld. Jakab András: A külföldön élő magyar állampolgárok választójoga egyenlőségének kérdése a választási törvény koncepciójában. Pázmány Law Working Papers Nr. 2011/38.

⁶⁷ Némileg árnyalja a képet, hogy az Alkotmánybírósághoz beérkezett egyes indítványok szerint a magyarországi lakóhellyel rendelkező, de külföldön élő választópolgárok csak külképviselőként szavazhatnak, levélben viszont nem, ezáltal pedig – a magyarországi lakóhellyel nem rendelkező külföldi állampolgárokhoz képest – sérül az egyenlőség alapelve (ld. http://tasz.hu/files/tasz/imce/ab_inditvany_kulfoldon_szavazas_anonim.pdf).

⁶⁸ Kukorelli István: „Miért nem figyeltek a tűzoltókra?” Mérlegen az Alaptörvény, Interjúkötet hazánk új alkotmányáról. HVG-ORAC – Stádium Intézet. Budapest 2013. 62-63.

⁶⁹ Az új magyar választási rendszer. Századvég Alapítvány. 40. o.

⁷⁰ Új Ve. 122. § (2) bek.

⁷¹ <http://www.naih.hu/files/NAIH-koezlemeny-az-ajanloszelvek-gy-jtesenek-tervezett-megszunteserol.pdf> (2014. február 3.).

gyakorlat az alapelv tartalmára vonatkozóan. Bár kétség kívül az volna az ideálisabb, ha e tartalmat az Alkotmánybíróság idővel pontosan meghatározná, létezik egy másik nézőpont is, amely szerint a választás szabadsága nem más, mint a másik négy anyagi jogi alapelv szintézise.⁷² Ezen túlmenően a jövő fogja igazolni azt is, hogy szükséges volt-e az alapelv függetlenítése a többi alapelvtől, bár véleményünk szerint – és ezt mutatják a nemzetközi jogi dokumentumok is⁷³ – az önálló alapelvként való rögzítés ezzel az alapelvvel kapcsolatban semmiképp sem tekinthető elítélendő döntésnek.

A választás tisztaságánál említést kell tennünk a kampánycsend eltörléséről. Erre vonatkozóan már az Alkotmánybíróság is kimondta, hogy a kampánycsend eltörlése nem eredményez alkotmányellenességet, mivel a választások zavartalanságát különféle korlátozó szabályok biztosítják, amelyek közül a kampánycsend csupán egy, de nem az egyetlen. Magyarán a szavazás tisztasága a kampánycsenden kívül más eszközökkel is biztosítható.⁷⁴ Nézetünk szerint az alkotmánybírósági érvelés teljességgel helytálló, így részletesebben nem kívánunk az alapelvvel foglalkozni. Mindazonáltal az elv érvényesülésére várhatóan kedvezően fog majd hatni a Társaság a szabadságjogokért (TASZ) és a Nemzeti Választási Iroda (NVI) azon együttműködése, amely alapján az NVI – a választási csalások elkövetésének megnehezítése végett – a 28/2013. (XI. 15.) KIM rendelet módosítását kezdeményezte.⁷⁵

Az esélyegyenlőség elvénél három szabályozásbeli újításra kívánunk kitérni. A nemzetiségekre vonatkozó szabályanyag egyik legkiemelkedőbb pozitívuma az, hogy kedvezményes nemzetiségi mandátumszerzést biztosít az Országgyűlésben egy-egy nemzetiségi listavezető részére. Ezen túlmenően az a nemzetiségi lista, amely nem szerez mandátumot, listavezetőjét nemzetiségi szószólóként küldheti az Országgyűlésbe (ezáltal pedig a kisebb lélekszámú közösségek is tanácskozási joghoz jutnak).⁷⁶ Némileg árnyalja viszont e képet, hogy a nemzetiségi listán szereplő jelölt az egy mandátum megszerzéséhez szükséges szavazatszámnál kevesebb szavazattal szerez mandátumot, ez ugyanis ellentétes a

---

⁷² Bodnár Eszter: Választójog és választási rendszer az Alaptörvényben. Magyar Közigazgatás Új folyam 2011. 3. sz. 99-112. o.

⁷³ Ld. a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 25. cikke, az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata.

⁷⁴ 39/2002 (IX. 25.) AB határozat.

⁷⁵ Az alapvető problémát a TASZ szerint az okozta, hogy a mindennapos ügyletek során kiadott személyes adatok birtokában bárki képes arra, hogy a személyes adat alanyának nemzetiségi névjegyzékbe vételét kezdeményezze, ezáltal pedig kizárja őt a pártlistás szavazásból. Ennek elkerülése végett a módosítás értelmében a választópolgárokat minden esetben értesíteni kell a regisztrációról (az állandó lakcím szerinti címen), így attól függetlenül, hogy helyettük valaki más adta be a vonatkozó kérelmet, e tényről értesülni fognak (ld. <http://tasz.hu/jogallam-vedelme/valasztasi-csalast-nehezito-modositast-kezdemenez-az-nvi-tasz-felszolitasara>).

⁷⁶ Az új magyar választási rendszer. Századvég Alapítvány. 30. o.

választás egyenlősége elvének korábban ismertetett tartalmával.⁷⁷ Másodsorban lényegesen egyszerűbbé válnak a jelöltállítás szabályai. Ez azt jelenti, hogy az eddigi hétszázötven ajánlás helyett immáron ötszáz is elegendő lesz ahhoz, hogy egy személy képviselőjelöltté válhasson.⁷⁸ Ezen felül a korábban alkalmazott területi listák is megszűnnek, így csakis országos listák állítására nyílik majd lehetőség. Érdekes és hosszan elemezhető kérdéseket vet fel a fizetett politikai reklámok megszüntetése, amellyel kapcsolatban itt csak arra térnénk ki, hogy a politikai hirdetésekre költött összegek mérséklése (sőt, tilalma) valóban alkalmas lehet majd a jogalkotó szándékának megvalósítására, vagyis arra, hogy a szerényebb anyagi körülményekkel rendelkező politikai pártok is egyenlő feltételekkel vehessenek részt a reklámokon keresztül zajló választási folyamatokban (ahogyan azt az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga is alátámasztja).⁷⁹

A fogyatékossgal élő választópolgárok joggyakorlásának elősegítése kapcsán fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az elv bár egyenlőségi és szociális alapon feltétlenül szükséges és érvényesülést kívánó eszme, alapelvi szintű szabályozása nem minden szempontból indokolt, mivel e kitétel immanens eleme a választás közvetlensége elvének. Mindazonáltal hasznos is lehet, mivel hozzájárul a közvetlenség elvének gyakorlati megvalósulásához.

A választási eljárás nyilvánossága vonatkozásában nem mehetünk el szó nélkül amellet, hogy az új Ve. 89. § (1) bekezdése értelmében a választópolgár megtilthatja a róla szóló, választási szervek által nyilvántartott adatok kiadását. E rendelkezés a törvény 2. § (2) bekezdésére vezethető vissza: „[a] választási szervek rendelkezésére álló adatok – törvényben megállapított kivétellel – nyilvánosak.” Ezek alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a nyilvánosság alapelven bizonyos esetekben repedések mutatkoznak meg, így az nem minősül feltétlenül érvényesülő szabálynak. Természetesen a nyilvánosság elve nem vonatkozik a választás titkosságának alkotmányos alapelve által lehatárolt adatokra, csupán az eredmények nyilvánosságra hozatalára.

A meglévő alapelveken túl ki kell térnünk a megújult jogi szabályozás által elhagyott *jogorvoslati jogosultság elvére* is. A jogorvoslatihoz való jog mint alkotmányos garancia biztosítása a jogállam tartalmának szerves részét képezi. A választás során kiemelt jelentősége van: a megfelelő jogorvoslati eszközök biztosítása alapvető feltétele a demokratikus

---

⁷⁷ Bodnár Eszter: Alkotmányjogi dilemmák az új országgyűlési választási törvénnyel kapcsolatban. *Közjogi Szemle* 2012. 1. sz. 43. o.

⁷⁸ Új Vjt. 6. §.

⁷⁹ Ld. *Animal Defenders International v. The United Kingdom* (no. 48876/08) ügy.

jogrendszereknek.⁸⁰ Az új eljárási törvény azonban mégis elhagyta alapelvi rendszeréből a jogorvoslathoz való jogot, az csak a Ve. jogorvoslatról szóló fejezetében nyert jogi szabályozást.⁸¹ Meglátásunk szerint amennyiben alapelvi szinten lenne rendezve a jogorvoslat kérdése, az alapelvi jellegéből adódóan képes lenne kihatni az egész törvényre. Ezért az új Ve. rendelkezése nem felel meg maradéktalanul a jogvédelem biztosításának és a jogbiztonságnak mint a demokratikus jogállamiság alkotmányos követelményeinek, és így a választási eljárás alkotmányossági tesztjének sem. Mindezek mellett azonban kiemelendő, hogy a jogorvoslat lehetősége ugyan a választás tisztaságának megóvása alapelv immanens részét képezi, garanciális okokból mégis célszerűbb lenne visszaemelni a régi szabályozásból a külön alapelvként megjelölt jogorvoslathoz való jogot, hogy ezáltal biztosítva legyen a hatékony jogvédelem.

Az alapelvek hivatkozhatóságával kapcsolatos általános, korábban már ismertetett szabály – amely alapján az alapelvek sérelmére való hivatkozás során meg kell határozni egyrészt azt a konkrét magatartást, amely az alapelvet sérti, másrészt pedig indokolást is elő kell terjeszteni ennek alátámasztása végett – a jövőben minden bizonnyal megnehezíti majd az alapelvek jogvédelmi céllal történő felhívását. Ez annak ellenére megállapítható, hogy a hatályos jogi szabályozás konkrét szankciót a fent említett kettős kritérium elmaradásához nem fűz, mivel a korábbi szabályozáshoz képest többletterhet ró a sérelmet elszenvedő személyekre. Némileg enyhítheti e terhet, ha az érintettek megfelelő jogi szakértelemmel rendelkező szakértők segítségét veszik igénybe, ezáltal azonban az érintettek kiszolgáltatott helyzetbe kerülhetnek. Mindenesetre az NVB feladatellátását egészen bizonyosan megkönnyíti majd e szabály, mivel a minuciózus módon megfogalmazott indítványok, illetve az alátámasztásukra szolgáló részletes indokolások révén a hatóság könnyebben festhet maga elé tiszta képet az adott esetről. E hatás pedig kiváltképp akkor lesz majd hasznos, ha állandósul, ez pedig azáltal érhető el, ha a részletezés és indokolás elmaradását a hatóság szankcióhoz kezdi kötni.

---

⁸⁰ Az új magyar választási rendszer. Századvég Alapítvány. 50. o.

⁸¹ Ezzel összefüggésben meg kell említeni a régi és az új Ve. szóhasználatát a jogorvoslat speciális rendelkezései terén. A régi Ve. 77. § (1) bekezdése arra utal, hogy a régi törvény jogorvoslati rendszere *actio popularis* jellegével a garanciális követelményeknek megfelelően a lehető legszélesebb spektrumot hagyta meg a jogérvényesítésnek. Az új Ve. 208. §-a azonban már szűkebb személyi kört hatalmaz fel a jogorvoslati igények érvényesítésére: ezek a központi névjegyzékben szereplő választópolgár, a jelölt, a jelölő szervezet, továbbá az ügyben érintett természetes és jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet. A jelenleg hatályos rendelkezés tehát az igényérvényesítést kétszintű feltételhez köti: egyrészt és elsődlegesen személyi kritériumokhoz, másrészt érintettséghez. Mindemellett figyelemre méltó nívum az új Ve. 233. § (1) bekezdése, amely alapján a választási szerv határozatával kapcsolatos jogorvoslati eljárásban hozott bírói döntés elleni alkotmányjogi panasz nyújtható be az Alkotmánybírósághoz.

Az NVB hatáskörének bővítése, vagyis hogy az kiterjed az egyéb, nem választási jogszabályokban foglalt, de a választással szoros kapcsolatban álló jogszabályi kötelezettségek betartásának vizsgálatára is, kétség kívül előnyösebb helyzetbe hozza a sérelmet elszenvető személyeket, mivel kiszélesíti azoknak a normáknak a tárházát, amelyet a jogvédelemre irányuló kérelmek megfogalmazásánál segítségül hívhatnak. Ezzel párhuzamosan azonban növeli a hatóság feladatkörét, amely akár a visszájára is fordíthatja az elérni kívánt hatást: amennyiben ugyanis az NVB-nek több normát kell vizsgálat alá helyeznie, mint korábban, eljárásai elhúzódhatnak, ennek következtében pedig az érintett személyek hiába kerülnek előnyösebb helyzetbe a hatáskör-kiterjesztés révén, ha a másik oldalról nézve legalább ugyanakkora jelentőségű hátrány is éri őket.

A politikai véleménynyilvánítás alapelve utközés alól történő kiemelésének várható következménye leginkább az lesz, hogy az esetek döntő többségében kérdésként fog felmerülni: mi is tekinthető pontosan politikai véleménynyilvánításnak? Itt döntő szerepe a tényközlés meglétének vagy hiányának lesz.

A két legcitáltabb alapelv feltehetőleg a választás tisztaságának elve, valamint a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlatnak az elve marad majd. Nehezen képzelhető el, hogy e két alapelv korábban ismertetett abszolút túlsúlya felboruljon, pláne az új alapelvek révén, mivel azok egyrészt perifériákon elhelyezkedő csoportokat érintenek (lásd fogyatékosággal élők), másrészt pedig olyan területet ölelnek fel, amelyek eddig is alapelvi szabályozásban részesültek (lásd a választás nyilvánosságának elve, amely önálló alapelvként történő megfogalmazása csak részleteiben hozott újításokat a korábbi szabályozáshoz képest).

Az anyagi jogi alapelvek további beszűrődésére kevés esélyt látunk, mivel amíg rendelkezésre állnak speciálisabb eljárási alapelvek, illetve még ezeknél is speciálisabb jogszabályhelyek, addig az anyagi jogi alapelvek segítségül hívása nem tűnik életszerűnek. Ezt csak erősíti az a közfelfogás, amely szerint az anyagi jogi alapelvek a választási rendszer kialakítását, szabályozását és működése garanciáinak biztosítását hivatottak szolgálni.⁸²

A jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás megsértésének alsó határával kapcsolatban már korábban is kiemeltük, hogy elmosódni látszik a mérce, amely alapján megállapítható, hogy mettől minősül a jogsértés okozta hátrány elégségesnek ahhoz, hogy az azt kiváltó magatartást a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlásba ütközőnek ítéljék. A legnagyobb hátrány ezzel kapcsolatban az, hogy amíg e mérce nincs pontosan meghatározva,

---

⁸² Ld. 49. lábjegyzet

addig az NVB gyakorlata sem lehet egységes. Ez pedig kiszolgáltatottá teheti az NVB eljárása által érintett személyeket.

5. Záró gondolatok

Ahogy az a fentiekből is kitűnik, az új választási szabályanyag amellet, hogy a régi rendszer számos hibáját kiküszöböli, több ponton új nehézségeket szül. További nehézséget jelent, hogy e pozitív és negatív változtatások hatásáról, illetve az általunk felvázolt előrejelzések beteljesüléséről pontos visszajelzést legkorábban csak április végén, május elején kaphatunk majd.

Kétrészes tanulmányunk második állomásával továbbra is a választójogra vonatkozó megújult szabályozási anyagot, illetve azok várható hatását kívánjuk majd bemutatni, a jelenlegiekhez hasonló szempontok alapján, de merőben más szemszögből.

Ezen felül pedig az áprilisi választásokat követő összegző tanulmányunkban arra teszünk majd kísérletet, hogy a választás eredményeinek és következményeinek áttekintése révén értékítéletet hozzunk korábbi jóslataink megvalósulásáról.